

РІЗНОМАНІТТЯ ВІЧНОЗЕЛЕНИХ РОСЛИН У ПАРКОВИХ ЗОНАХ М. ЖИТОМИРА

Максименко Юлія Вікторівна

кандидат біологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Шумейко Валерія Анатоліївна

студентка природничого факультету
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Сучасні тенденції розвитку міст супроводжуються інтенсивною урбанізацією, що призводить до зростання антропогенного навантаження на природне середовище. У таких умовах особливого значення набуває формування ефективної системи міських зелених насаджень, які здатні забезпечити екологічну рівновагу, покращити якість життя населення та створити комфортне середовище для проживання. Одним із ключових елементів цієї системи є вічнозелені рослини, які відіграють важливу роль у підтриманні стабільності міських екосистем.

Вічнозелені рослини характеризуються здатністю зберігати асиміляційні органи протягом усього року, що забезпечує безперервність їх функціонування незалежно від сезонних змін. Завдяки цьому вони виконують екологічні функції навіть у зимовий період, коли більшість листопадних рослин перебувають у стані спокою. Саме ця особливість визначає їхню високу цінність у системі міського озеленення [1].

Особливу роль вічнозелені рослини відіграють у процесі очищення атмосферного повітря. Хвойні види здатні акумулювати пилові частки на поверхні хвої, а також поглинати шкідливі гази, зокрема оксиди азоту, сірки та вуглекислий газ. Завдяки цим властивостям вони сприяють покращенню якості повітря в умовах міста, що є надзвичайно важливим фактором для здоров'я населення. Крім того, вічнозелені рослини виділяють фітонциди — біологічно активні речовини, які мають антимікробну дію та позитивно впливають на санітарний стан повітря.

Важливим аспектом є також їх здатність впливати на мікроклімат міських територій. Вічнозелені насадження знижують швидкість вітру, регулюють вологість повітря та пом'якшують температурні коливання. Це особливо актуально в умовах формування так званого «теплового острова», характерного для великих міст. Завдяки наявності щільної крони вони також виконують шумозахисну функцію, зменшуючи рівень шумового забруднення, що створюється транспортом та іншими джерелами [2].

Окрім екологічних функцій, вічнозелені рослини мають значне декоративне значення. Вони забезпечують естетичну привабливість міських територій протягом усього року, формують композиційну структуру паркових зон та

використовуються для створення живоплотів, алей, декоративних груп і акцентів. Різноманіття форм, кольорів та текстур дозволяє ефективно використовувати їх у ландшафтному дизайні для створення гармонійного міського простору.

Об'єктом дослідження є вічнозелені рослини, що зростають у паркових зонах міста Житомира, які розглядаються як складова частина системи міських зелених насаджень. Предметом дослідження виступають видовий склад, структура та особливості використання вічнозелених рослин у межах окремих паркових територій.

Дослідження проводилося на території основних паркових зон міста Житомира, серед яких Шодуарівський парк, Сквер Згоди, Гідропарк, Сквер на майдані Соборному та Сквер на Замковій горі. Вибір цих об'єктів зумовлений їх різною площею, функціональним призначенням та особливостями формування зелених насаджень, що дозволяє отримати комплексне уявлення про різноманіття вічнозелених рослин у межах міста.

Методика дослідження базувалася на застосуванні польових спостережень та кількісного обліку рослин. Основним методом було маршрутне обстеження територій, яке передбачало послідовний огляд паркових зон із фіксацією видового складу та чисельності вічнозелених рослин. Додатково використовувалися методи аналізу наукових джерел, порівняльний аналіз та елементи статистичної обробки отриманих даних [3].

У результаті проведеного дослідження встановлено, що видовий склад вічнозелених рослин у паркових зонах міста Житомира представлений переважно хвойними породами. Найбільш поширеними видами є туя західна (*Thuja occidentalis*), сосна звичайна (*Pinus sylvestris*) та ялина звичайна (*Picea abies*), які формують основу міських насаджень. Значну роль також відіграють ялівець козацький (*Juniperus sabina*), ялівець звичайний (*Juniperus communis*), ялина колюча (*Picea pungens*), самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens*) та тис ягідний (*Taxus baccata*).

Аналіз структури насаджень показав, що у загальній кількості вічнозелених рослин переважають деревні форми, частка яких становить близько 65–70%. Чагарникові форми займають приблизно 30–35% і використовуються переважно для створення декоративних композицій, живоплотів та оформлення окремих ділянок території.

Виявлено, що рівень різноманіття вічнозелених рослин значною мірою залежить від типу та площі паркової території. Найбільше видове різноманіття характерне для Шодуарівського парку, що пояснюється його значною площею, складним рельєфом та історією формування. У центральних скверах переважає декоративне використання вічнозелених рослин із чітко впорядкованим розміщенням. Гідропарк характеризується меншою щільністю насаджень і переважанням відкритих просторів.

Оцінка екологічної та декоративної цінності показала, що найбільш універсальними видами є туя західна та ялина колюча, які поєднують високі екологічні показники з декоративною привабливістю. Хвойні рослини загалом

мають значні переваги у міському озелененні завдяки своїй стійкості до несприятливих умов, довговічності та здатності виконувати широкий спектр функцій [4].

Разом із тим дослідження виявило певні проблеми у структурі міських насаджень, зокрема обмежений видовий склад у деяких паркових зонах, нерівномірний розподіл вічнозелених рослин та недостатнє використання чагарникових форм. Це свідчить про необхідність удосконалення практики озеленення.

З метою підвищення ефективності використання вічнозелених рослин запропоновано ряд рекомендацій, серед яких: розширення видового різноманіття за рахунок введення нових декоративних і стійких видів; формування багатоярусних насаджень; оптимізація щільності посадок; підвищення рівня догляду за рослинами; використання сучасних підходів ландшафтного дизайну.

Таким чином, вічнозелені рослини є важливим елементом міського озеленення, який забезпечує як екологічну стабільність, так і естетичну привабливість паркових зон. Їх раціональне використання сприятиме покращенню якості міського середовища, підвищенню рівня комфорту населення та формуванню стійких урбанізованих екосистем.

Отримані результати можуть бути використані у практиці міського озеленення, при розробці програм благоустрою територій, а також у подальших наукових дослідженнях, спрямованих на вивчення біорізноманіття та екологічної ефективності зелених насаджень у містах.

Список літератури

1. Кононюк А. В., Вакулик І. І. Роль зелених насаджень в архітектурному образі міста. Управління економічними процесами на макроі мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених, 24–25 квітня 2018 р., Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 166–167.

2. Міська цільова програма щодо розвитку парків та скверів у місті на 2015 рік «Місто – парк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : luyv091008.narod.ru/LV0917/091702.doc

3. Фецак М. Збереження та розвиток парків / М. Фецак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prosto.fizmat.tnpu.edu.ua/?p=3061>

4. Федоров О. П. Технології озеленення та догляду за рослинами: Київ. Зеленбуд, 2020. 300 с.